

ÎNTELEGerea EXPERIENȚEI DE MIGRAȚIE: TEORETIZAREA CONCEPTULUI

UNDERSTANDING THE MIGRATION EXPERIENCE: THEORIZING THE CONCEPT

DOI: 10.5281/zenodo.8215847

UDC: 316:314.7(478)

Ina FILIPOV

Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

E-mail: inafilipov@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-8524-6784

Rezumat: Scopul acestui demers este pentru a stabili semnificația experienței de migrație. Considerăm că experiența de migrație reprezintă ansamblul acțiunilor, faptelor și relațiilor care, pe de o parte, determină decizia de a schimba locul de trai și lucru, iar pe de altă parte, implică un set de acțiuni legate de integrare și adaptare la noul loc ales. Astfel, în cadrul studiului experienței de migrație, sunt analizate aspecte ale atitudinii oamenilor față de schimbarea locului de trai și muncă. Mișcările teritoriale ale indivizilor se desfășoară într-un șir socio-spațial, care se manifestă ca spațiu al oportunităților, al stimulentei, al beneficiilor vieții și este asociat de aceștia cu bunăstarea și calitatea vieții. De asemenea, pentru a dezvălui complexitatea experienței de migrație este important să înțelegem esența conceptului, tipologia, și măsura în care aceasta influențează formarea comportamentului migrațional.

Cuvinte cheie: migrațiune, experiență de migrație, experiență de migrație directă, experiență de migrație indirectă, comportament migrațional

Abstract: The purpose of this approach is to establish the meaning of the migration experience. We believe that the migration experience represents the set of actions, facts and relationships that, on the one hand, determine the decision to change the place of living and work, and on the other hand, involve a set of actions related to integration and adaptation to the new chosen place. The territorial movements of individuals unfold in a socio-spatial string, which manifests itself as a space of opportunities, incentives, benefits of life and is associated by them with well-being and quality of life. Also, in order to reveal the complexity of the migration experience, it is important to understand the essence of the concept, the typology and the extent to which it influences the formation of migration behavior.

Key words: migration, migration experience, direct migration experience, indirect migration experience, migration behavior.

Introducere

Migrația populației, sub diverse forme este unul dintre acele fenomene socio-economice, unice prin complexitatea lor, care prezintă interes de studiu

pentru un volum extrem de domenii și științe. Atenția din ce în ce mai mare acordată problemelor migrației se datorează cauzelor și consecințelor acesteia, precum și impactului sporit asupra proceselor sociale.

În esență, conceptul de migrație cuprinde o multitudine de realități și experiențe, care adesea contrastează cu percepțiile de la origine și de la destinație. Drept urmare, într-o perioadă relativ scurtă, s-a acumulat o valoroasă experiență de cercetare în domeniul migrației internaționale, ceea ce permite studierea, căutarea și dezvoltarea ulterioară a unor abordări optime ale proceselor de migrațiune.

O asemenea abordare, luată ca reper în cadrul acestui articol, este modelul de migrație al lui Carlos Sluzki. Potrivit acestuia, procesul de migrare poate fi împărțit în următoarele etape distincte (Carlos Sluzki, 1980):

1. Etapa pregătitoare;
2. Actul de migrațiune;
3. Perioada de supracompensare;
4. Perioada de decompensare sau criză;
5. Perioada de impact transgenerațional.

Fiecare din aceste etape prezintă caracteristici unice care declanșează diferite mecanisme de adaptare și diferite tipuri de conflicte și simptome. Astfel, etapa inițială, cea pregătitoare începe cu decizia de „de a se muta” luată de membrii familiei. Etapa este marcată de un curs de sușuri și coborâșuri, o scurtă perioadă de euforie urmată de o scurtă perioadă de consternare. Performanța slabă a indivizilor văzută în această etapă se datorează rezultatului eforturilor, tensiunilor și emoțiilor.

În următoarea etapă migrantul trece printr-o călătorie, fără a forma anumite obiceiuri. Actul de migrare poate dura o perioadă considerabilă de timp. De asemenea, modul actului migrator poate varia considerabil. Astfel că intervine cealaltă etapă, de supracompensare căreia îi este caracteristic stresul în urma actului migrator care nu se vede în general în săptămânile sau lunile următoare migrației.

Perioada de decompensare sau criză este faza în cadrul căreia are loc remodelarea noii realități, identitate și compatibilitate cu mediul. Această etapă este marcată de conflicte. Există o nevoie frecventă de a păstra anumite obiceiuri de familie, deși ele diferă de noul context, eliberând în același timp alte trăsături, deoarece diferă de cultura originală. Această fază este delicată și adesea provocatoare, dar este inevitabilă.

Etapa de impact transgenerațional se marchează prin întârzierea mecanismului de adaptare și devine evidentă la a doua generație de familii migrate. Dacă procesul de socializare are loc în diverse habitate, atunci orice a fost evitat de o primă generație va apărea în a doua. Acest lucru este în general exprimat ca o ciocnire între generații numită conflict de valori intergenerațional.

În acest context, înțelegem că motivele migrării, decizia, traseul, integrarea

în societatea primitoare și legăturile cu societatea de origine sunt aspecte diferite ale unei experiențe migraționale. Anume acest din urmă concept vom încerca să-l clarificăm, cel al experienței de migrațiune, care contrar diversității și multitudinii abordărilor referitor la migrație, este neglijat ca subiect separat. Considerăm că acesta se construiește pe experiențele dobândite de fiecare persoană, care măcar odată a migrat indiferent de factorii determinanți.

Potrivit cercetătorului Dumitru Sandu, experiența de migrație poate fi prezentată în felul următor (Dumitru Sandu, 2010, p. 177-179):

Tabel 1. Tipurile experienței de migrație

Experiența directă de migrație:	Experiență indirectă de migrație:	Fără experiență de migrație:
<ul style="list-style-type: none"> •Experiența prin lucru; •Experiența prin călătorii; 	<ul style="list-style-type: none"> •Intenționează să plece (experiență prin proiecte); •Locuiesc în gospodăria de migranți (experiență prin familie); 	<ul style="list-style-type: none"> •Nici direct, nici indirect (fără experiență)

La experiența directă putem adăuga vizită de familie, vizită de studii, schimb de experiență. Spre exemplu, *Portalul Migrațional al Moldovei*, la compartimentul emigrare include munca, studiile și turismul. Biroul Migrație și Azil al MAI din RM abordează emigrarea sub aspectul emigrării autorizate, emigrării pentru studii, emigrării involuntare și a emigrării temporare/circulare (Compendiul Statistic, 20170). Înțelegem că, această clasificare exprimă pe de o parte forme ale emigrării, iar pe de altă parte se referă la persoanele care, apelând la una din formele emigrării, acumulează experiența respectivă. În descriere, acestea sunt percepute în felul următor:

➤ Emigrarea autorizată, această formă include retragerea vizei de reședință și declararea emigrării pe termen lung sau pentru totdeauna din țară, cunoscută în țară și sub termenul de emigrare permanentă;

➤ Emigrarea pentru studii se referă la numărul de cetățeni moldoveni înmatriculați la studii peste hotare în baza protocoalelor internaționale de colaborare la care Ministerul Educației este parte;

➤ Emigrarea involuntară se referă la cetățenii moldoveni solicitanți de azil peste hotare și care au obținut statutul de refugiat;

➤ Emigrarea temporară/circulară relevă plecarea la muncă sau în căutare de lucru peste hotare, dar cu intenția de a reveni, cunoscută în țară ca fiind migrarea temporară/ circulară.

În cele din urmă, scopul acestui demers este pentru a stabili semnificația experienței de migrație. Considerăm că experiența de migrație reprezintă ansamblul acțiunilor, faptelor și relațiilor care, pe de o parte, determină decizia de a schimba locul de trai și lucru, iar pe de altă parte, implică un set de acțiuni legate de integrare și adaptare la noul loc ales. Astfel, în cadrul studiului experienței de migrație, sunt analizate aspecte ale atitudinii oamenilor față de schimbarea locului de trai și muncă. Remarcăm că mișcările teritoriale ale indivizilor se desfășoară într-un șir socio-spațial, care se manifestă ca spațiu al oportunităților, al stimulentei, al beneficiilor vieții și este asociat de aceștia cu bunăstarea și calitatea vieții. De asemenea, pentru a dezvălui complexitatea experienței de migrație este important să înțelegem esența conceptului, tipologia, și măsura în care aceasta influențează formarea comportamentului migrațional.

Metodologia cercetării

Metodele utilizate în această lucrare sunt, pe de o parte, analiza literaturii științifice, gruparea, sistematizarea și rezumarea informațiilor, iar pe de altă parte cercetarea cantitativă.

Așadar, au fost utilizate procedee precum :

1) cercetarea și analiza informației secundare (studierea materialelor relevante pentru subiectul abordat);

2) metoda cantitativă (sondaj de opinie reprezentativ, la nivel național pe un eșantion de 600 persoane din țară, dintre care 374 persoane migrante). Pentru persoanele migrante a fost aplicat un chestionar separat. Scopul acestuia a fost pentru a determina conținutul experienței migraționale a moldovenilor.

Chestionarul destinat persoanelor cu experiență de migrație a fost constituit din două blocuri de întrebări:

I. Experiența de migrație, bloc construit în baza întrebărilor precum:

- Destinația aleasă;
- Termenul de ședere;
- Intenția de a pleca;
- Ocupația în străinătate, domeniul ocupațional;
- Pentru ce tip de contract au optat;
- Cine le-a facilitat plecarea peste hotare;
- Cunoașterea cadrului legal și instituțional referitor la migrație;
- Cum le-a influențat migrația situația familială, veniturile;
- Predispoziția pentru implicare în folosul comunității;
- Importanța educației pentru munca din străinătate, cunoașterea limbii din țara de destinație;
- Ce abilități, competențe au obținut în străinătate;
- Dacă au revenit în țară, ce i-a determinat, etc.

II. Datele socio-demografice.

Tabelul 2. Caracteristicile respondenților

		Total
Total pe eșantion		374
Sexul	Masculin	183
	Feminin	191
Domiciliul	Urban	175
	Rural	199
Vârstă	18-24 ani	64
	25-29 ani	86
	30-39 ani	86
	40-49 ani	86
	50-59 ani	48
	60+ani	4
Naționalitatea	Român/Moldovean	281
	Ucrainean	18
	Rus	47
	Găgăuz	6
	Bulgar	22
Nivel de studii	Studii superioare	97
	Mediu de specialitate	155
	Mediu general	102
	General - obligatoriu	20
Ocupația	Specialist cu studii superioare	20
	Specialist cu studii medii	48
	Muncitor	88
	Fermier, muncitor agricol	22
	Întreprinzător (business-ul mic)	20
	Întreprinzător (business-ul mare)	7
	Student	12
	Pensionar (nelucrător)	10
	Șomer	60
	Casnică	50
Altă ocupație	37	
Stare civilă	Căsătorit (a)	207
	Necăsătorit (a)	94
	Despărțit (a)	28
	Concubinaj	18
	Divorțat (a)	27
Situația materială a familiei	Nu are suficienți bani nici pentru produse alimentare	6
	Își permite să cumpere produse alimentare, dar nu-și permite îmbrăcăminte	32
	Își permite să cumpere produse alimentare, dar nu-și permite frigider	90
	Își permite să cumpere aparate mari de uz casnic, dar nu autoturism	108
	Își permite să cumpere un autoturism, dar nu un imobil	80
	Își permite să cumpere un imobil sau orice altceva de ce are nevoie	48

	NS/NR	10
Regiunea	Nord	57
	Sud	181
	Centru	92
	mun. Chișinău	44

Rezultate

În cadrul studiului ne-am propus o reflecție asupra întrebării: Ce reprezintă experiența de migrație, care este conținutul acesteia și cum poate fi determinată?

Demersul l-am inițiat cu generalizarea unor prevederi teoretice și abordări metodologice ale studiului fenomenului migrației, în general, pentru a identifica aspecte referitor la experiența de migrație. Totodată efectuăm o analiză a rezultatelor cercetării cantitative descrise în compartimentul metodologic.

Astfel, pentru realizarea scopului ne-am propunem următoarele sarcini:

- să identificăm și să caracterizăm unele teorii sau modele ale migrației și experienței de migrație care se regăsesc în literatura științifică;
- să analizăm datele generate de cercetarea cantitativă;
- să corelăm rezultatele primelor două sarcini prin conceptualizarea experienței de migrație.

Prin urmare, analiza datelor inițiale ale cercetării cantitative prezintă faptul că, persoanele care au plecat peste hotare în ultimele două decenii au ales destinații precum Italia (23%), Federația Rusă (43,9%), alte state (32,3%), inclusiv România (3,7%). Motivele indicate pentru destinațiile respective au fost (reflexate în tabelul de mai jos):

Tabelul 3. Motive pentru destinația aleasă

General	N	%	Federația rusă		Țările UE	
			N	%	N	%
Locuri de munca accesibile	153	40,9%	80	48,8%	63	38,2%
Remunerarea muncii este mai buna	172	46,0%	90	54,9%	67	40,6%
Viza nu este obligatorie	68	18,2%	44	26,8%	20	12,1%
Au prieteni/rude care îi ajută să ajungă la destinația respectivă	152	40,6%	50	30,5%	88	53,3%
Politici favorabile de integrare a migranților în țara respectiva	24	6,4%	6	3,7%	11	6,7%
Este aproape de țara de origine	52	13,9%	26	15,9%	6	3,6%
Posibilitatea de a încheia un contract de muncă pentru o perioadă determinată de timp	30	8,0%	8	4,9%	16	9,7%
Alte motive	2	0,5%	0	0	2	1,2%

Pentru a stabili experiența de migrație persoanele au fost întrebată cât timp au lipsit din țară. Perioadă mai îndelungată, mai mult de trei ani au indicat 114 (30,5%) respondenți. Totodată au fost întrebați dacă mai intenționează să plece

în străinătate. Majoritatea participanților la sondaj și-au exprimat intenția de plecare 319 (85,3%).

Din cei care și-au exprimat intenția de plecare, 96 (30,4%) ar pleca pentru câțiva ani, iar 196 (61,4%) ar pleca pentru câteva luni. De asemenea, majoritatea vor alege aceeași destinație 279 (87,5%).

Este important să subliniem aici că studiul intențiilor de migrație ale populației este necesar pentru rezolvarea sarcinilor atât metodologice, cât și specifice (Țurcanu V, Moșneaga V., Moșneaga Gh., 2016). Sub aspect metodologic, „intenția” acționează ca o fază în formarea determinantilor semantici, motivaționali și valorici ai comportamentului migrației viitoare. Într-un aspect specific, obținem informații despre procesul complex de fundamentare a alegerii unui individ de migrație ca mijloc de rezolvare a întregului complex al celor mai importante probleme de viață.

La situația aflării în străinătate respondenții au menționat, fie au lucrat sau locuit, fie lucrează sau locuiesc, singuri 237 (63,4%), sau împreună cu familia 108 (28,9%).

Cât privește domeniile în care au lucrat, cei mai mulți dintre respondenți au afirmat că au lucrat în domeniul construcțiilor - 168 persoane (44,9%), și în domeniul menajului 88 persoane (23,5%)

Tabelul 4. Domeniile de lucru în străinătate

	N	%
Agricultură	22	5,9
Construcții	168	44,9
Menaj	88	23,5
Servicii	42	11,2
Comerț	20	5,3
Altă variantă	22	5,9
NS/NR	12	3,2
Total	374	100,0

Un alt aspect care ne-a interesat în cadrul cercetării sociologice a fost ce alte preocupări au avut respondenții în străinătate, pe lângă activitatea de bază. Cei mai mulți au menționat că s-au preocupat de însușirea unei noi meserii (22,7%), schimb de experiență (21,9%) și însușirea limbii străine.

Tabelul 5. Distribuția răspunsurilor cu privire la alte preocupări în străinătate pe lângă activitatea de bază

	N	%
Studierea limbii străine	43	11,5
Studii	12	3,2
Turism	46	12,3
Însușirea unei noi meserii	85	22,7

Schimb de experiență	82	21,9
Altă variantă	4	1,1
NS/NR	102	27,3
Total	374	100,0

Inevitabil, orice act migrațional presupune un proces sau perioadă de integrare și adaptare. Astfel că persoanele au fost întrebată cât de ușor sau greu s-au integrat/adaptat în comunitatea unde au lucrat/locuit sau locuiesc. Aici răspunsurile s-au împărțit, respectiv, nu prea ușor sau greu s-au integrat 180 din cei 374 respondenți (48,1%), pentru restul (47,1%) procesul de adaptare/integrare a fost destul de ușor sau chiar foarte ușor. Printre motivele unei integrări mai dificile persoanele au indicat problema comunicării (necunoașterea limbii străine), altă cultură și tradiții, departe de casă, familie și copii, dificultatea gășirii unui loc de muncă în momentul sosirii la destinație, vârsta mai înaintată, lucrul foarte greu, în special în domeniul construcțiilor.

De cealaltă parte, persoanele pentru care procesul de adaptare și integrare a fost mai ușor sau chiar foarte ușor, au indicat că acest proces a fost facilitat de cunoașterea limbii, cultură și tradiții asemănătoare alor noastre, rude sau prieteni care se aflau de mult timp în țara respectivă, etc.

Cât privește aspectul de legalitate și regularitate, majoritatea persoanelor s-au aflat în condiții legale (84,5%) în țara de destinație optând, cei mai mulți, pentru contract temporar (sezonier) (46,5%).

Tabelul 6. Distribuția respondenților în funcție de tipul contractului de muncă

	N	%
Contract temporar (sezonier)	174	46,5
Contract pe durată nedeterminată	67	17,9
Muncă ocazională	66	17,6
Contract de muncă cu timp parțial	20	5,3
Alt tip de contract	4	1,1
Fără contract	24	6,4
NS/NR	19	5,1
Total	374	100,0

Observăm că cei mai mulți aleg opțiunea contractului temporar. Argumentele pentru această opțiune le găsim în motivele comunicate, și anume: așa a fost oferta, varianta mai optimă, posibilitatea de a reveni mai des în țară, din cauza locului instabil de muncă și trai, e mai sigur și mai avantajos, pentru a se reuni cu familia mai des, nu intenționau să stea pre mult în străinătate, suprapus cu concediul din Republica Moldova, pentru că pot să apară alte oportunități, venit mai sigur cu utilitate pentru familie și gospodărie, etc.

Contractul pe durată nedeterminată este selectat, de regulă, de cei care

planifică să rămână definitiv în străinătate. Mulți dintre aceștia au deja familia acolo, persoane apropiate, au experiența de muncă în străinătate, e mai sigur oferind stabilitate socială și financiară, viitor mai sigur.

Munca ocazională sau part-time este o variantă potrivită pentru cei care îmbină munca cu studiile, au un loc de muncă de bază în țară, posibilitatea de a avea mai multe locuri de muncă (potrivit pentru cei din menaj).

Pe lângă acestea, cercetarea relevă faptul că cei mai mulți care aleg să emigreze culeg informația despre condițiile și posibilitatea plecării de la rude (46,5%), alte persoane plecate la muncă în străinătate (30,7%), firme private (8,8%), persoane care se ocupă de intermedierea găsirii unui loc de muncă în străinătate (5,9%). Mai puțin se informează din documente oficiale (3,7%) sau instituții de stat (3,2%). Deci, datele relevă că fenomenul migrației este susținut atât formal, cât și informal (spoturi publicitare, firme, etc.).

Aproximativ la fel se distribuie cifrele și la întrebarea referitor la facilitarea sau ajutorul în vederea plecării în străinătate. Aici înclină balanța tot spre rude (48,1%) sau alte persoane plecate la muncă în străinătate (31,8%). Aceasta vorbește despre faptul că acestea reprezintă cele mai sigure canale de plecare peste hotarele țării.

În acest caz facem trimitere la teoria rețelilor (Massey et al. 1987), care indică transmiterea experienței migrației de la migranți la rude și prietenii din țările de origine ca un motor al migrației internaționale. Ca urmare, există un efect multiplicator cunoscut adesea sub numele de „migrație în lanț” (Arango, 2000) în care noii migranți se relocalizează cu avantajul costurilor și riscurilor mai mici ale migrației. Acest proces este cumulativ, adică mai ușor pentru fiecare nou migrant, până la atingerea unui punct de saturație. Teoria rețelilor a fost o perspectivă utilă pentru înțelegerea proceselor de reunificare a familiei și a lanțurilor globale de îngrijire a migrației.

Conceptul de sisteme și rețele sugerează că fluxurile de migrație dobândesc o măsură de stabilitate și structură în spațiu și timp, ceea ce dă naștere unor sisteme de migrație internațională relativ stabile. Sistemele de migrație sunt apoi caracterizate de legături intense în ceea ce privește schimbul de bunuri, capital și oameni, precum și legături culturale și politice între regiunea centrală de primire și un set de țări trimițătoare specifice (Massey, et al. 1993).

Revenind la aspectul legalității și regularității, din cercetare desprindem faptul că gradul de cunoaștere a cadrului normativ și instituțional cu privire la migrație și gestionarea acesteia este redus. Persoanele în cadrul chestionării au indicat, în mare parte, că în mică sau foarte mică (63,7%) măsură cunosc cadrul legal referitor la migrație. La fel s-au pronunțat și referitor la instituțiile care au competențe în domeniul gestionării migrației, fie nu auzit, fie au auzit dar nu cunosc detalii despre Biroul Migrațiune și Azil (72,5%), Direcția Politici Migraționale (75,1%), Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă

(77,8%), Organizația Internațională pentru Migrație (77,2%), Organizația Internațională a Muncii (80,5%).

În această situație am încercat să aflăm părerea respondenților referitor la care ar trebui să fie rolul autorităților locale în gestionarea migrației sau dacă ar trebui să aibă vreun rol în acest sens și, de asemenea, dacă e nevoie de un serviciu specializat în probleme de migrație la nivel local. Referitor la acest subiect mulți nu au știut ce să răspundă (47,6%), dar o parte din ei totuși s-au expus, respectiv am sistematizat cele mai importante păreri: administrația publică locală trebuie să fie principalul gestionar al migrației; administrația publică locală să instituie un serviciu de consiliere sau informare; crearea locurilor de muncă ca să poată cetățenii lucra în țară pentru salarii decente; administrația publică locală nu are capacitatea de a gestiona acest proces; administrația publică locală să caute mecanisme de depășire a crizei economice, politice și sociale; asumarea responsabilității față de acest proces; să creeze și garanteze condiții prielnice de trai aici în comunitate; să se preocupe de cauzele migrației intense; să monitorizeze procesul migrațional; să susțină tinerele familii; să susțină și încurajeze dezvoltarea unei afaceri, etc.

Pentru a stabili utilitatea migrației pentru cei implicați în acest proces ne-am interesat dacă situația financiară a familiei s-a îmbunătățit în urma migrației și cum au folosit resursele financiare câștigate în afară. Constatăm că scopul emigrării, care în general este unul economic (îmbunătățirea situației materiale și financiare), este realizat în foarte mare (27%) sau mare măsură (42,5%).

Gradul de utilitate îl desprindem prin modul indicat de utilizare a banilor câștigați în străinătate. Astfel, cel mai frecvent banii sunt folosiți pentru procurarea sau construirea locuinței (30,8%), extinderea sau modernizarea locuinței (55,3%), investiții în agricultură (18,8%), cumpărarea autovehiculului (34,2%), achitarea datoriilor sau a creditelor (38,5%), plăți pentru servicii medicale (52,7), procurarea bunurilor de folosință îndelungată (mobilă, electrocasnice, etc) (73,3%), cheltuieli legate de educația copiilor (55,6%), călătorii (49,2%). La alte motive respondenții au mai indicat inițierea unei afaceri, achitarea taxei de studii, etc.

În cadrul cercetării am considerat oportun să stabilim și predispoziția pentru implicare în folosul comunității. Astfel, persoanele chestionate au fost întrebate dacă sunt dispuse să contribuie cu banii câștigați în străinătate la realizarea unor proiecte în folosul comunității. Constatăm că puțini dintre migranți sunt dispuși să contribuie cu propriile resurse la realizarea unor proiecte de dezvoltare locală (49,5%). Mai grav este că o bună parte dintre persoanele respective deloc nu vor să contribuie și să se implice în folosul comunității (31,3%). Au fost totuși și persoane care și-au exprimat, fără ezitare, predispoziția de a contribui la dezvoltarea comunității susținând, astfel, proiectele locale (19,2%). Această din urmă atitudine este nesemnificativă în raport cu lipsa de

interes a migranților față de mediul și comunitatea în care se află sau revin, fie chiar temporar.

În lumina celor prezentate și comunicate de respondenți, remarcăm că migrația forței de muncă și remitențele au devenit o „strategie de supraviețuire și dezvoltare” pentru foarte multe gospodării de migranți din țară, însă nu au devenit o strategie de dezvoltare și rezolvare a problemelor socio-economice ale comunităților locale.

O altă problemă abordată în cadrul cercetării sociologice a fost măsura în care studiile și/sau educația sunt importante pentru o situație financiară bună acolo în străinătate. Rezultatele prezintă un grad de conștientizare a importanței studiilor pentru o situație bună (59,9%). Dar nu toți percep studiile ca fiind importante (40,1%). În schimb majoritatea cunosc limba țării gazdă (91,4%). Considerăm că acest fapt reprezintă un factor semnificativ în succesul adaptării și integrării migranților în statul care îi găzduiește.

Referitor la importanța studiilor pentru munca în străinătate susținem opinia potrivit căreia, abilitățile și educația dobândite în țara de origine sunt, de obicei, dificil de transferat și, prin urmare, sunt recompensate mai mult în țară decât în străinătate. În schimb, capitalul uman dobândit în țara gazdă crește potențialele câștiguri ale imigrantului acolo, dar pentru care nu va putea obține remunerări în țara de origine (Amelie Constant and Douglas S. Massey, 2002).

Un alt aspect care ni l-am propus în cadrul cercetării este corelăm migrația cu schimbarea sau să determinăm dacă experiența de migrație aduce schimbarea. Noțiunea de schimbarea o identificăm cu efectele sau influența experienței de migrație asupra comportamentului, atitudinilor, abilităților și percepțiilor asupra lumii a persoanelor migrante.

O primă asemenea întrebare a fost formulată cu scopul de a stabili dacă cei care au lucrat în străinătate ajung să fie mai înstăriți. La această întrebare răspunsul a fost afirmativ susținând ca adevărată această ipoteză (72,7%). Afirmativ mulți s-au expus și asupra faptului că migranții divorțează mai ușor (59,6%) în raport cu cei 28,6% care nu au susținut această ipoteză.

Tot în acest bloc au fost întrebați dacă se ajută între ei în străinătate sau se ajută mai mult cu cei de-acasă. Surprinzător sau nu, dar cu cei de-acasă se ajută mai mult (80,7%) decât cu cei din străinătate (40,4%).

Și ultima întrebare din această serie dacă în contextul migrației persoanele au început să gândească altfel. Această întrebare, de asemenea, a fost susținută pozitiv de respondenți (73,3%).

Prin urmare, migrația lasă o amprentă importantă asupra vieții celor care o încearcă. Fără îndoială aduce schimbarea, ori aceasta vine odată cu experiențele migratorii acumulate de către populație și se răsfrâng asupra dezvoltării și asumării unui comportament migrațional.

Dovadă sunt și opiniile respondenților referitor la calitățile obținute ca

urmare a experienței de lucru în străinătate. Astfel, aceștia consideră că mai întâi de toate intervine schimbarea mentalității (51,3%). Dar schimbările nu se limitează doar la aceasta. Ei consideră că devin mai practici (41,7%), mai optimiști (21,1%), mai civilizați (40,1%).

Tabelul 7. Distribuția răspunsurilor referitor la calitățile rezultate din experiența de lucru în străinătate

	N	%
Schimbarea mentalității	192	51,3%
Devin mai optimiști	79	21,1%
Se dezvoltă spiritul de afaceri	85	22,7%
Devin mai practici	156	41,7%
Devin mai responsabili	96	25,7%
Devin mai civilizați	150	40,1%
Devin mai pretențioși/exigenți	91	24,3%
Gândire modernă	89	23,8%
Gândesc fără prejudecăți	26	7,0%
Se maturizează	96	25,7%
Devin mai ambițioși/curajoși	58	15,5%

Deci, actul de emigrare/îmigrare al unui individ are ca rezultat experiența de migrație care îi modelează aspirațiile, comportamentul și atitudinile. Referitor la acest aspect în „patrimoniul” de cercetare a fenomenului migrației există importante viziuni cu privire la relație dintre experiența și comportamentul migrațional. Spre exemplu, potrivit lui L.L. Rîbakovskii (Рыбаковский Л. Л., 2017), comportamentul migrator nu rămâne constant. Considerăm că aceasta este rațiunea schimbărilor care intervin și le asimilează persoanele migrante. Remarcăm în special, o schimbare a ierarhiei nevoilor, a structurii orientărilor valorice - toate acestea sunt în mare măsură o consecință a asimilării propriei experiențe în cursul satisfacerii diferitelor nevoi, precum și a experienței raportată mediului cu care persoana se află relații. Schimbările situaționale de la nivelul acestui mediu pot duce, de asemenea, la acest lucru. În mare măsură, nevoile se modifică odată cu vârsta unei persoane, datorită creșterii nivelului de educație, cultură etc. Nevoile și orientările valorice sunt ajustate și ca urmare a activităților mediului cu care individul comunică.

Așadar, comportamentul migrației constă nu numai în actul migrației în sine, ci se formează în timp, începând din momentul intenției despre o potențială mutare. Componenta sa importantă este comportamentul adaptiv al migranților (comportamentul migranților care vizează adaptarea la condițiile socio-economice, politice și de altă natură ale țării gazdă) și integrarea lor socială ulterioară în țara respectivă. Astfel, remarcăm că analiza comportamentului migrației trebuie să debeatze cu caracteristicile obiective și subiective ale experienței migrației, care pot influența procesul de adaptare și integrare în societatea gazdă. Integrarea se

prezintă cu componentele reflectate în tabelul de mai jos.

Tabelul 8. Mijloace de integrare a imigranților în noua societate a țării primitive

Componente ale integrării	Mijloacele integrării	
	Asimilația	Coexistența reciprocă a culturilor
Integrarea civilă	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Naturalizarea ▪ Lipsa restricțiilor în mobilitatea teritorială ▪ Posibilitatea de realizare a drepturilor solicitate ▪ Schimbarea identității etnice cu identitatea civică 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Naturalizarea ▪ Lipsa restricțiilor în mobilitatea teritorială ▪ Posibilitatea de realizare a drepturilor solicitate ▪ Posibilitatea de autoidentificare a sinelui cu o anumită categorie socială: etnică, religioasă, teritorială
Integrarea economică	<p>Posibilități:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de a obține un loc de muncă - de a avea un salariu echivalent cu cel al populației băștinașe <p>Posibilitatea de a obține:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oricare din prestările sociale - realizării potențialului antreprenorial <ul style="list-style-type: none"> - achiziționări de bunuri imobile și exercitarea drepturilor de proprietate 	
Integrarea ecologică	<p>Satisfacția vizând condițiile și caracteristicile naturale și geografice ale teritoriului țării gazdă;</p> <p>Sănătate satisfăcătoare</p>	
Integrarea social-psihologică	<p>Accesul liber la educație</p> <p>Cunoașterea și vorbirea fluentă a limbii țării gazdă (de destinație)</p>	<p>Posibilități:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de a învăța și de a vorbi în limba maternă; - de a obține studii tradițional naționale; - de a trăi compact, alături de conaționalii săi din grupul etnic
Integrarea religioasă	<p>Adoptarea religiei de bază a noii societăți</p>	<p>Posibilitatea de a mărturisi religia anterioară solicitată</p>
Integrarea culturală	<p>Acceptarea culturii țării gazdă</p> <p>Negarea tradițiile naționale</p>	<p>Posibilitatea de a:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dezvolta și propaga arta și cultura națională; - împărtăși tradițiile naționale a țării de origine

Sursa: Ecaterina Zubenschi (2018). Teoriile sociologice ale migrației. ZUBENSCHI, Ecaterina. Teoriile sociologice ale migrației. In: *Center for Studies in European Integration Working Papers Series*, 2018, nr. 10, pp. 44-60.

Anterior am analizat faptul că mulți dintre migranți optează pentru contracte temporare de muncă. Astfel își are loc momentul revenirii în țară, care

poate fi subiect de cercetare separat. În acest context am întrebat atât persoanele migrante dacă au existat cazuri când dvs. revenind din străinătate ați solicitat ajutor din partea autorităților locale pentru a dezvolta ceva, din cele ce ați cunoscut în străinătate. Din păcate atitudinile exprimate sunt similare celor cu implicarea în problemele comunității. Observăm că migranții nu sunt deschiși spre noi experiențe în țară (85,3%). Puțini sunt cei care au făcut demersuri către autoritățile locale pentru susținerea în valorificarea potențialului dezvoltat în străinătate (12,6%). Solicitățile, în general, au fost pentru inițierea unei afaceri (78,4%). Din moment ce migranții nu manifestă produsul experienței sale de migrație, nu ne putem aștepta ca fenomenul să fie reglabil prin politici adecvate de diminuare.

Aspectele legate de revenire le-am clarificat în baza întrebărilor legate de motive, locul unde au revenit, cât de ușor s-au reintegrat, ce schimbări au găsit în țară și în localitatea de reședință. Astfel, motivele revenirii indicate de respondenți au fost reântregirea familiei (40,4%), educația copiilor (27,3%), îngrijirea părinților (34,5%), dar și probleme de sănătate (16,3%).

La revenire, respondenții au ales localitatea de reședință din care au plecat, fie sat (50,3%), fie oraș (42,8%) și doar 6,9% au ales alte localități decât cele de unde au plecat. Cât privește reintegrarea sau adaptarea, răspunsurile s-au împărțit. Astfel că pentru unii revenirea a fost mai dificilă cu o adaptare mai anevoioasă (46%), iar pentru alții revenirea a fost obișnuită, conștientizată, alienată (54%). Aceștia din urmă au explicat că s-au adaptat ușor pentru că nu au lipsit foarte mult timp din țară, bucuria de a fi împreună cu familia, prietenii, loc de muncă potrivit calificării, etc. Cei pentru care adaptarea a fost dificilă au evidențiat mai multe motive: mentalitatea oamenilor, nivel de trai scăzut, sărăcie, lipsa locurilor de muncă, comportamentul cetățenilor, etc. Aproape coincidență de opinii am constatat la părerile exprimate față de cât de schimbată au găsit situația în țară și localitate. Pentru ambele poziții au considerat că situația nu s-a schimbat nici în țară (76,5%), nici în localitate (58,8%).

În cele din urmă, rezultatele cercetării le putem raporta la teoriile lui de Haas, H. Acesta considera că, dacă migrația ca experiență este privită în mod intrinsec ca o îmbunătățire a bunăstării, oamenii ar putea chiar să opteze voluntar pentru circumstanțe „obiectiv” mai puțin favorabile. Putem, astfel, să presupunem că aspirațiile vieții personale ale oamenilor și conștientizarea oportunităților din alte părți cresc atunci când nivelurile de educație și accesul la informație se îmbunătățesc în procese care sunt de obicei concepute ca „dezvoltare umană”. Dacă acest lucru coincide cu apariția unor diferențe semnificative în diferențele de oportunități spațiale determinate structural, este mai probabil să genereze aspirații de a migra în încercarea de a îndeplini aceste aspirații de viață (de Haas, H. 2011)..

Într-o altă lucrare, de Haas, H. a subliniat, importanța luării în considerare

a rolului unor factori precum accesul la educație și informație în procesele de migrație, nu numai pentru că „capitalul uman” oferă oamenilor mai multe resurse și stimulente pentru a migra (care este în centrul teoriilor migrației economice), dar și pentru că acești factori au, probabil, un efect de creștere a aspirațiilor și pot duce, în mod paradoxal, la creșterea economică a emigrației (de Haas, H., 2010). Aceasta arată beneficiul conceptualizării migrației ca o funcție a aspirațiilor și capacităților în cadrul unui set dat de structuri de oportunitate.

În aceeași ordine de idei evidențiem că majoritatea celor cu o experiență migratorie amplă, sau cei ce au un statut economic, ocupațional ridicat și în țara de origine, sunt caracterizați printr-un trend ascendent de sporire a capitalului profesional, ocupațional și social. Chiar dacă s-au putut identifica o serie de diferențe între așteptările persoanelor calificate și a celor necalificate, cu toții consideră că, din punct de vedere profesional, experiența migratorie le aduce o serie de beneficii, precum asimilarea unor noi forme de capital: social (experienței de acomodare), cultural, economic, educațional (limbă străină, cursuri de scurtă durată), profesional (abilități profesionale noi etc.) (Alina-Andreea AILINCĂI, 2016, p. 202).

Concluzii

Suntem conștienți de faptul că în prezent este imposibil să oprești dezvoltarea proceselor de migrație. Dar acest lucru nu face decât să întărească necesitatea de a reflecta critic asupra experienței de migrație din ultimele decenii, de a evalua obiectiv conceptul din perspectiva experienței persoanelor aflate în centrul acestor evenimente. În acest context, cercetarea evidențiază diversitatea și complexitatea experienței migrației, precum și modul în care aceasta transformă vieți și dezvoltă relații peste hotarele țării. Această complexitate scoate în evidență atât diferențele și asemănările în experiența emigrației, efectele acesteia asupra celor implicați și asupra societăților în cauză, cât și relațiile acestora cu mediul care îi primește.

Așadar, experiența migrației poate fi trăită, percepută, teoretizată și documentată în diverse moduri, dovadă fiind numeroasele abordări care există. Din această perspectivă este relevantă abordarea lui Koselleck care dezvoltat ideea celor trei tipuri de experiență migratorie care nu se exclud reciproc și care se deplasează la niveluri diferite.

1) Primul tip este unic, irepetabil, neașteptat, scurt, personal și marchează în general înainte și după, viața celui care emigrează

2) Al doilea tip, numit generațional, apare atunci când experiențele sunt repetate și cele deja dobândite se stabilesc sau se schimbă, ceea ce duce la un proces cognitiv care permite subiectului să-și evalueze prezentul și trecutul;

3) Al treilea tip, numit structural, intervine când sunt depășite sau instituționalizate aceste experiențe și se formează o istorie comună pentru toți

oamenii, grupurile, locuitorii unui oraș etc. (Koselleck, 2001, p. 50-53);.

În concluzie, menționăm că experiența de migrație reprezintă ansamblul acțiunilor, faptelor și relațiilor care, pe de o parte, determină decizia de a schimba locul de trai și lucru, iar pe de altă parte, implică un set de acțiuni legate de integrare și adaptare la noul loc ales. Această rațiune exprimă faptul că experiența de migrație se formează pe o acumulare de evenimente în viața celor implicați, evenimente care formează o nouă viziune despre lume a migrantului. Suntem convinși că, înțelegerea, conștientizarea și perceperea experiențelor migraționale, vor facilita raportarea la politici adecvate care să fie utile tuturor părților.

Referințe bibliografice:

1. Carlos Sluzki (1980). Migration and Family Conflict. *Family Process* 18(4):379-90. DOI:10.1111/j.1545-5300.1979.00379.x. Disponibil pe: https://www.researchgate.net/publication/22613988_Migration_and_Family_Conflict/link/577d078408ae7b752e9628b6/download
2. Dumitru Sandu (2010). Lumile sociale ale migrației românești în străinătate. – Iași: Polirom, p. 177-179;
3. Compendiul Statistic al Profilului Migrațional Extins al Republicii Moldova pentru anii 2014-2016 (2017). Biroul Migrație și Azil al Ministerului Afacerilor Interne: Chișinău.
4. ЦУРКАНУ, Валентин, МОШНЯГА, Валериу, МОШНЯГА, Георге (2016). Миграционные намерения как необходимый этап миграционного поведения жителей Республики Молдова. In: *Migrație, Diaspora, Dezvoltare: noi provocări și perspective*, Chișinău. Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei. p. 52-66. ISBN 978-9975-57-218-7. Disponibil pe: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/52-66_1.pdf
5. Massey DS, Alarcón R, Durand J, González H. (1987). Return to Aztlan: The social process of international migration from Western Mexico. California, Univ of California Press. Disponibil pe: www.jstor.org/stable/10.1525/j.ctt1ppp3j
6. Arango J. (2000) Explaining migration: a critical view. *International social science journal* 52(165): 283-296. Disponibil pe: <https://doi.org/10.1111/1468-2451.0025>;
7. Massey, et al. (1993). „Theories of international migration: a review and appraisal.” *Population and Development. Review*, vol. 19, no. 3: 431-466.
8. Amelie Constant and Douglas S. Massey (2002). Return Migration by German Guestworkers: Neoclassical versus New Economic Theories. *International Migration Vol. 40 (4) IOM*. ISSN 0020-7985 Disponibil pe: <https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext/15286783.pdf>
9. Рыбаковский Л. Л.(2017) Факторы и причины миграции населения, механизм их взаимосвязи // *Народонаселение*. Том. 20. № 2. P.59С. 51-61. Disponibil pe: https://www.isras.ru/index.php?page_id=2384&id=6538&type=ojs3&jn=95
10. Ecaterina Zubenschi (2018). Teoriile sociologice ale migrației. ZUBENSCHI, Ecaterina. Teoriile sociologice ale migrației. In: *Center for Studies in European*

Integration Working Papers Series, 2018, nr. 10, pp. 44-60.

11. de Haas, H. (2011). The determinants of international migration Conceptualising policy, origin and destination effects IMI Working Papers Series 2011, No. 32, p.20
Disponibil pe:
<https://www.ilo.org/dyn/migpractice/docs/225/Determinants.pdf>
12. de Haas, H. (2010) 'Migration Transitions: a Theoretical and Empirical Inquiry into the Developmental Drivers of International Migration', IMI Working Paper 24 (DEMIG Project Paper 1), University of Oxford: International Migration Institute.
13. Alina-Andreia AILINCAI (2016). Reorientarea și reconversia profesională a emigranților români. Revista de științe politice „POLIS” Volumul IV, Nr. 1(11), Serie Nouă, p. 202
14. Koselleck, R. (2001). Los estratos del tiempo: estudios sobre la historia. Barcelona: Paidós. ISBN: 84-493-1139-X. Disponibil pe:
https://biblioteca.colson.edu.mx/e-docs/RED/Los_estratos_del_tiempo-43-92.pdf